

Zbierka súdnych rozhodnutí

Vec C-501/20

MPA
proti
LCDNMT

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Audiencia Provincial de Barcelona
(Provinčný súd Barcelona, Španielsko)]

Rozsudok Súdneho dvora (tretia komora) z 1. augusta 2022

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie (ES) č. 2201/2003 – Články 3, 6 až 8 a 14 – Pojem ‚obvyklý pobyt‘ – Právomoc, uznávanie, výkon rozhodnutí a spolupráca vo veciach vyživovacej povinnosti – Nariadenie (ES) č. 4/2009 – Články 3 a 7 – Štátni príslušníci dvoch odlišných členských štátov, ktorí bývajú v treťom štáte ako zmluvní zamestnanci pridelení k delegácii Európskej únie v tomto treťom štáte – Určenie právomoci – *Forum necessitatis*“

1. *Justičná spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie č. 2201/2003 – Právomoc, rozhodné právo, uznávanie a výkon rozhodnutí vo veciach vyživovacej povinnosti – Nariadenie č. 4/2009 – Pojem obvyklý pobyt – Kritériá posúdenia – Manželia, ktorí údajne majú diplomatický štatút ako zmluvní zamestnanci pridelení k delegácii Únie v treťom štáte – Neexistencia vplyvu [Haagsky protokol z 23. novembra 2007, článok 3; nariadenie Rady č. 2201/2003, článok 3 ods. 1 písm. a), a nariadenie Rady č. 4/2009, odôvodnenie 8 a článok 3 písm. a) a b)]*

(pozri body 41 – 47, 49, 53, 66, výrok 1)

2. *Justičná spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie č. 2201/2003 – Právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností – Pojem obvyklý pobyt dieťaťa – Kritériá posúdenia – Štátna príslušnosť matky a jej bydlisko pred uzatvorením manželstva v členskom štáte konajúceho súdu – Neexistencia vplyvu – Maloleté deti, ktoré sa narodili v tomto členskom štáte a majú štátnu príslušnosť tohto členského štátu – Nepostačujúca okolnosť (Nariadenie Rady č. 2201/2003, odôvodnenie 12 a článok 8 ods. 1)*

(pozri body 71, 72, 75 – 78, výrok 2)

3. *Justičná spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie č. 2201/2003 – Zostatková právomoc – Rozsah – Odporca vo veci samej, ktorý je štátnym príslušníkom iného členského štátu, ako je štát konajúceho súdu – Vylúčenie zostatkovej právomoci uvedeného súdu v manželských veciach – Neexistencia vplyvu vo veciach rodičovských práv a povinností*
(Nariadenie Rady č. 2201/2003, články 3 až 6, článok 7 ods. 1 a články 8 až 14)

(pozri body 81 – 85, 89 – 91, 96, výrok 3)

4. *Justičná spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, rozhodné právo, uznávanie a výkon rozhodnutí vo veciach vyživovacej povinnosti – Nariadenie č. 4/2009 – Právomoc vo veciach vyživovacej povinnosti – Forum necessitatis – Uplatniteľnosť – Podmienky*
(Charta základných práv Európskej únie, článok 24 ods. 2; Haagsky dohovor z 23. novembra 2007; nariadenie Rady č. 4/2009, odôvodnenie 16 a články 3 až 7)

(pozri body 99, 101, 105 – 111, 113, výrok 4)

Zhrnutie

Súdny dvor poskytol spresnenia týkajúce sa súdnej právomoci vo veciach rozvodu, rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti

Okrem toho spresňuje aj kritérium „obvyklého pobytu“ používané na určenie príslušného súdu v občianskych veciach

V roku 2015 sa dvaja zmluvní zamestnanci Európskej komisie, ktorí predtým bývali v Guinei-Bissau, presťahovali do Toga so svojimi maloletými deťmi z dôvodu ich pridelenia k delegácii Európskej únie v tomto treťom štáte. Keďže matka má španielsku štátnu príslušnosť a otec má portugalskú štátnu príslušnosť, ich deti narodené v Španielsku majú dvojakú, teda španielsku a portugalskú štátnu príslušnosť. Od faktickej rozluky tohto páru v roku 2018 býva matka s deťmi naďalej v bydlisku manželov v Togu a otec býva v hoteli v tom istom štáte.

V roku 2019 matka podala na španielsky súd návrh na rozvod, ku ktorému boli okrem iného pripojené návrhy týkajúce sa určenia režimu a spôsobu starostlivosti o deti a výkonu rodičovských práv a povinností vo vzťahu k nim, ako aj priznania výživného na deti. Tento súd však vyhlásil, že nemá územnú právomoc, pretože účastníci konania nemali v Španielsku obvyklý pobyt.

Audiencia Provincial de Barcelona (Provinčný súd Barcelona, Španielsko), na ktorý podala matka odvolanie, rozhodol položiť Súdnemu dvoru viaceré prejudiciálne otázky, aby mohol vzhľadom na osobitnú situáciu manželov a ich detí rozhodnúť o právomoci španielskych súdov podľa nariadení č. 2201/2003¹ a 4/2009².

¹ Nariadenie Rady z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

² Nariadenie Rady z 18. decembra 2008 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti (Ú. v. EÚ L 7, 2009, s. 1)

Súdny dvor vo svojom rozsudku spresňuje prvky relevantné na účely určenia obvyklého pobytu účastníkov konania, ktorý sa uvádza ako kritérium právomoci v uvedených nariadeniach. Taktiež objasňuje podmienky, za ktorých konajúci súd môže uznať svoju právomoc rozhodovať vo veciach rozvodu, rodičovských práv a povinností a vyživovacej povinnosti, ak za normálnych okolností nemá právomoc žiadny súd členského štátu.

Posúdenie Súdnym dvorom

Pojem „obvyklý pobyt“ manželov, ktorý sa nachádza v alternatívnych kritériách na určenie právomoci stanovených v článku 3 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, treba vykladať autonómne a jednotne. Vyznačuje sa nielen vôľou dotknutej osoby vytvoriť si obvyklé centrum svojho života na konkrétnom mieste, ale aj dostatočne stabilnou prítomnosťou na území dotknutého členského štátu. Rovnaká definícia platí tiež pre pojem „obvyklý pobyt“ vo veciach vyživovacej povinnosti v zmysle kritérií právomoci podľa článku 3 písm. a) a b) nariadenia č. 4/2009, pričom tento pojem sa musí riadiť rovnakými zásadami a vyznačovať rovnakými prvkami ako v Haagskom protokole o rozhodnom práve pre vyživovaciu povinnosť. Postavenie dotknutých manželov ako zmluvných zamestnancov Únie, ktorí sú pridelení k jej delegácii v treťom štáte a o ktorých sa tvrdí, ako je to v prejednávanej veci, že majú v tomto treťom štáte diplomatický štatút, nemôže mať vplyv na výklad pojmu „obvyklý pobyt“ v zmysle vyššie uvedených ustanovení.

Pokiaľ ide o obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 vo veciach rodičovských práv a povinností, tento pojem je tiež autonómnym pojmom. Vyžaduje si prinajmenšom fyzickú prítomnosť v danom členskom štáte, ktorá nemá dočasný alebo príležitostný charakter a ktorá odzrkadľuje istú mieru začlenenia tohto dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. V tejto súvislosti väzba založená na štátnej príslušnosti matky a jej bydlisku pred uzavretím manželstva v členskom štáte súdu, ktorý koná vo veciach rodičovských práv a povinností, je na účely uznania právomoci tohto súdu irelevantná, zatiaľ čo okolnosť, že maloleté deti sa narodili v tomto členskom štáte a majú štátnu príslušnosť tohto členského štátu, nie je postačujúca.

Tento výklad pojmu „obvyklý pobyt“ by mohol viesť k tomu, že vzhľadom na okolnosti prejednávanej veci žiadny súd členského štátu nebude mať na základe všeobecných pravidiel právomoci podľa nariadenia č. 2201/2003 právomoc rozhodovať o návrhu na zrušenie manželského zväzku a vo veciach rodičovských práv a povinností. V takom prípade by články 7 a 14 tohto nariadenia mohli oprávňovať konajúci súd, aby uplatnil na jednu aj druhú oblasť pravidiel právomoci podľa vnútroštátneho práva, avšak v inom rozsahu. V manželských veciach je takáto zostatková právomoc konajúceho súdu členského štátu vylúčená, ak je odporca štátnym príslušníkom iného členského štátu, čo však nebráni právomoci súdov tohto posledného uvedeného členského štátu podľa jeho vnútroštátneho práva. Naproti tomu vo veciach rodičovských práv a povinností skutočnosť, že odporca je štátnym príslušníkom iného členského štátu, nebráni tomu, aby konajúci súd členského štátu uznal svoju právomoc.

Iný rámec je stanovený vo veciach vyživovacej povinnosti, pokiaľ všetci účastníci sporu nemajú obvyklý pobyt v niektorom členskom štáte. V tomto prípade článok 7 nariadenia č. 4/2009 stanovuje štyri kumulatívne podmienky na to, aby súd členského štátu mohol výnimočne konštatovať svoju právomoc na základe stavu nevyhnutnosti (*forum necessitatis*). Po prvé musí konajúci súd overiť, že žiadny súd členského štátu nemá právomoc podľa článkov 3 až 6 nariadenia č. 4/2009. Po druhé predmetný spor musí mať úzku väzbu s tretím štátom, čo je prípad, keď všetci účastníci konania majú obvyklý pobyt v tomto treťom štáte. Po tretie si podmienka, aby

predmetné konanie nebolo možné účinne začať či uskutočniť, alebo bolo úplne nemožné v treťom štáte, vyžaduje, aby bol prístup k spravodlivosti v treťom štáte vzhľadom na konkrétny prípad právne alebo fakticky sťažený, a to najmä uplatňovaním procesných podmienok, ktoré sú diskriminačné alebo v rozpore so spravodlivým procesom. Napokon spor musí mať dostatočnú väzbu s členským štátom konajúceho súdu, ktorá môže byť založená okrem iného na štátnej príslušnosti jedného z účastníkov konania.